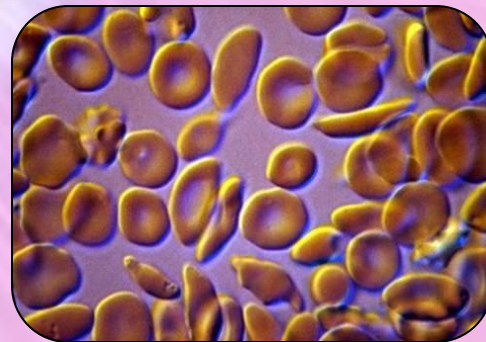
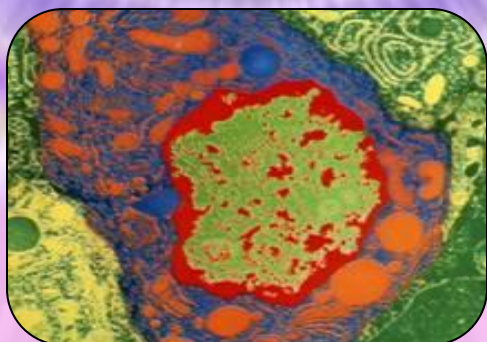
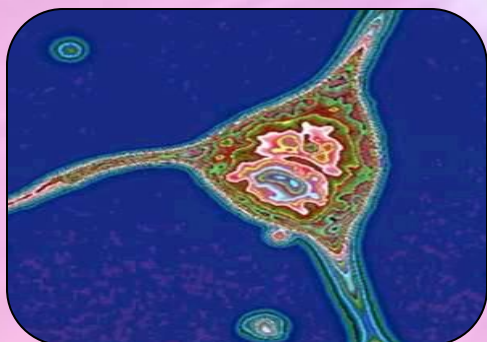

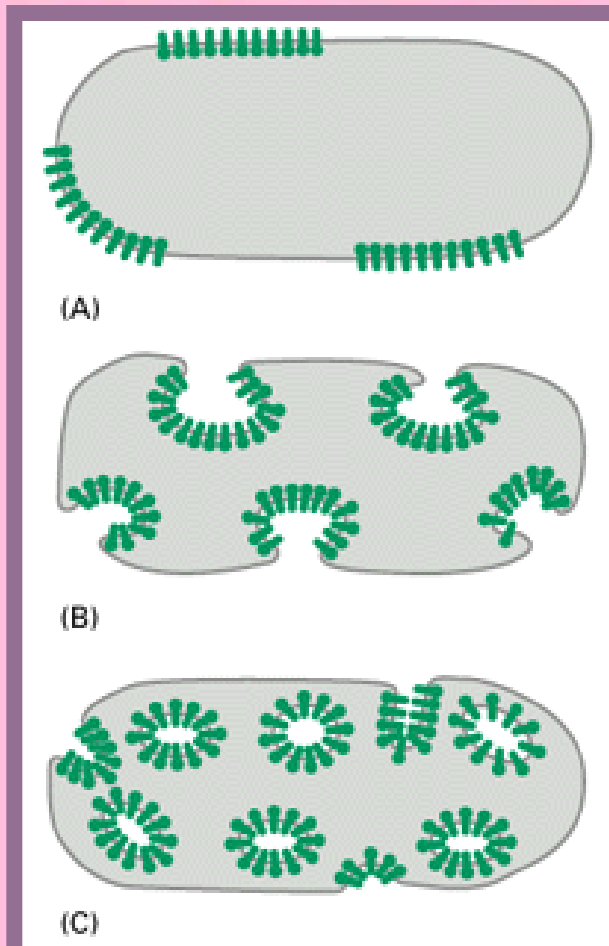
Мембранні органели клітини

План лекції

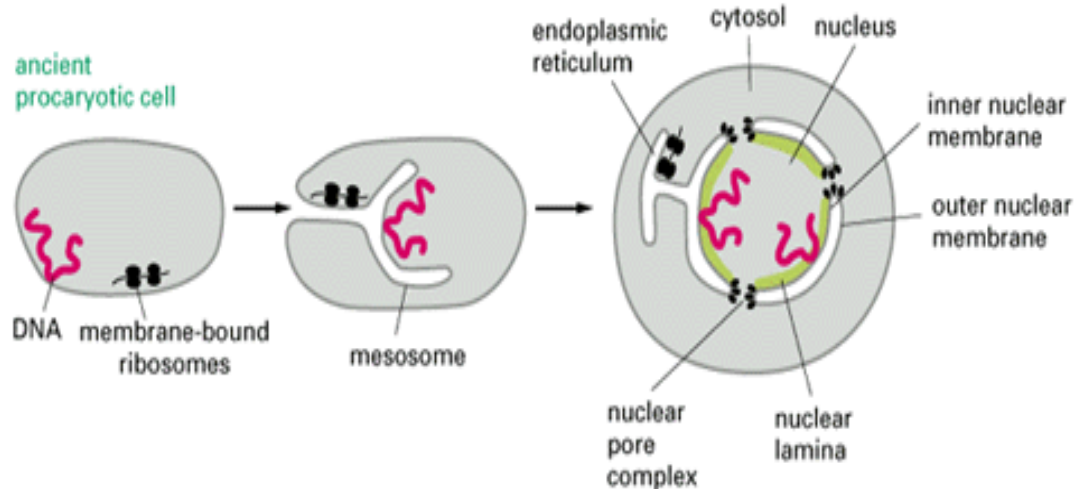
1. Еволюція мембранних органел
2. Відносна кількість різних типів мембран у клітин еукаріотичних організмів
3. Будова та функції ЕПР
4. Будова та функції апарату Гольджі
5. Цитозоль та процеси, що в ньому відбуваються
6. Будова та функції лізосом
7. Пероксисоми

Еволюція мембранних органел

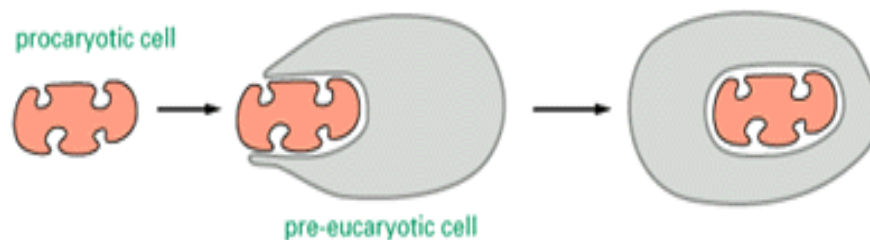

Деякі спеціалізовані мембрани бактерій

(A) PROPOSED EVOLUTIONARY PATHWAY FOR NUCLEUS AND ENDOPLASMIC RETICULUM

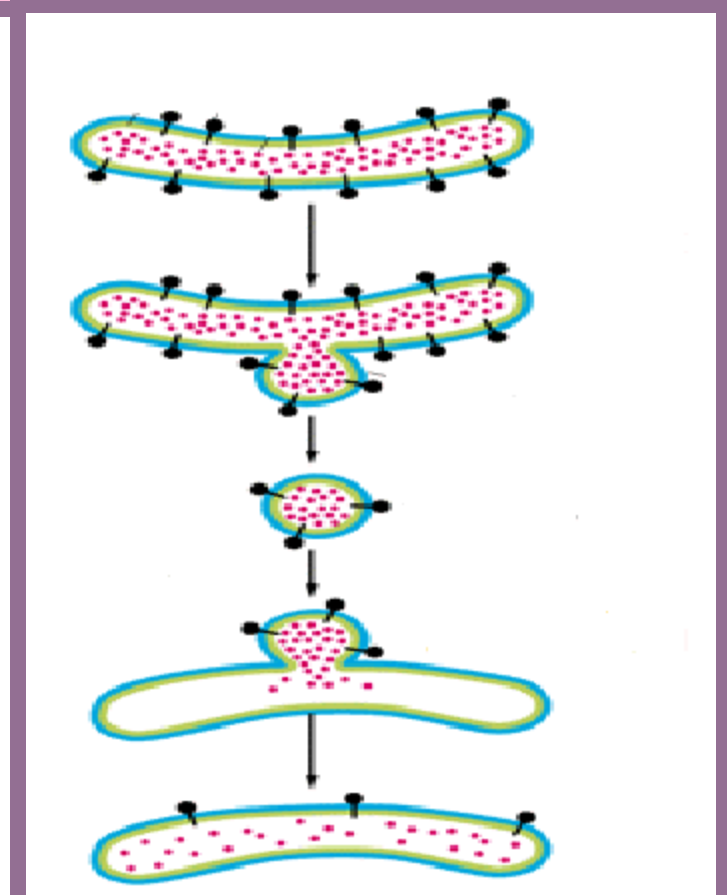
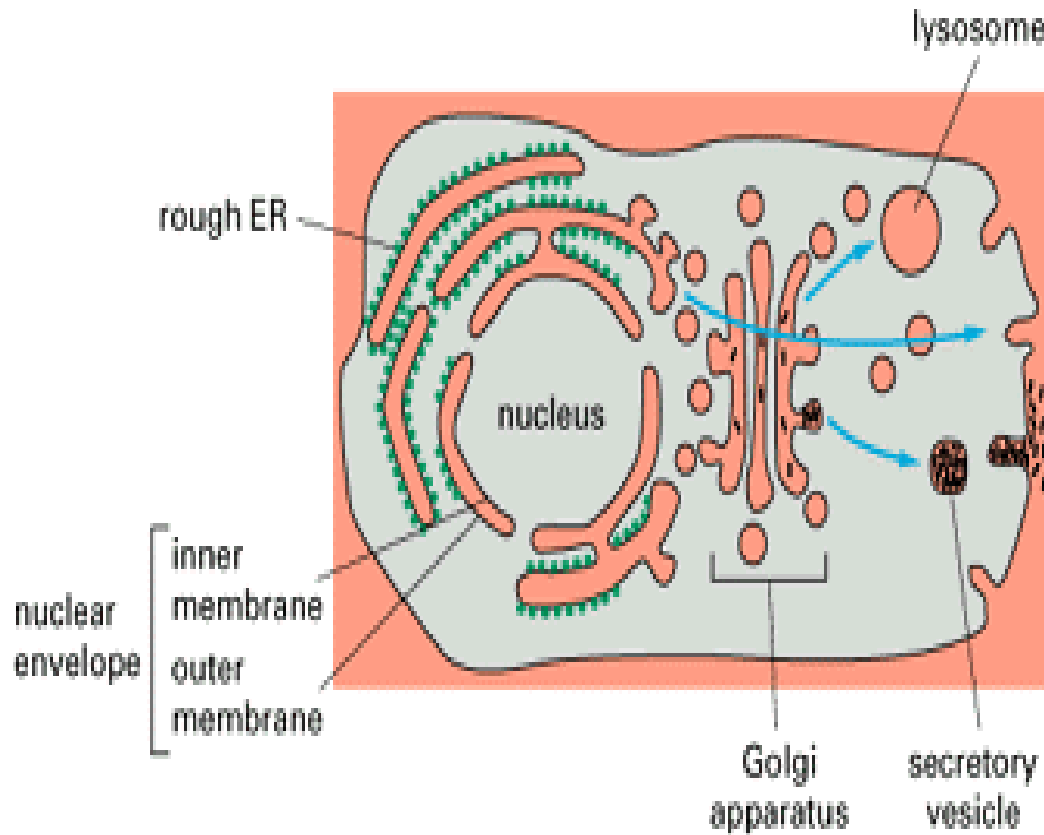

(B) PROPOSED EVOLUTIONARY PATHWAY FOR MITOCHONDRIA

Гіпотези еволюційного походження хлоропластів, мітохондрій, ЕПР та ядра

Топологічно еквівалентні області клітини

Топологічно еквівалентні області клітини (виділені на малюнку рожевим кольором)

Везикулярний транспорт зберігає розташування сторін мембран

Відносна кількість мембран різних типів у двох еукаріотичних клітинах

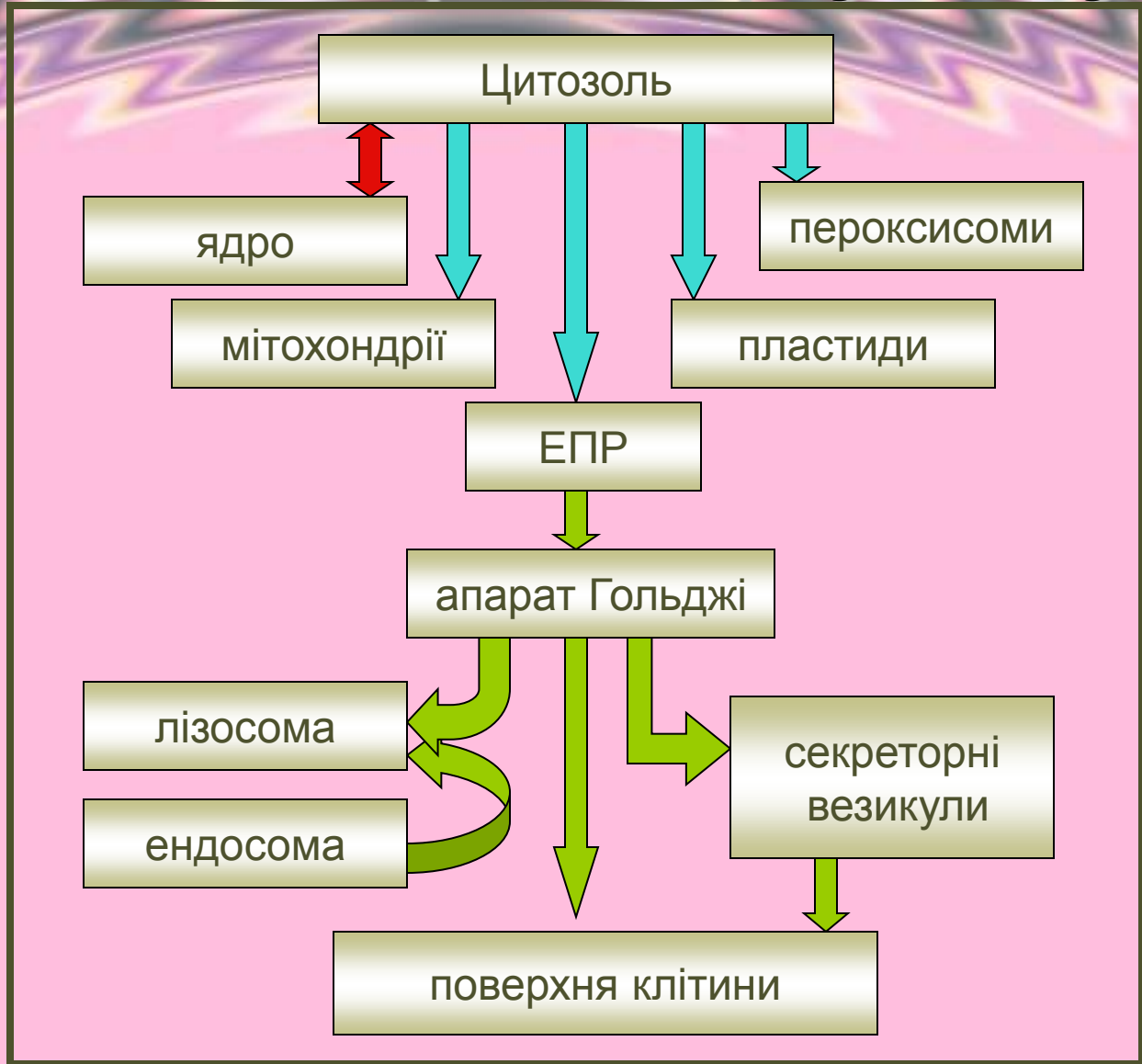
Тип мембрани	% від загальної кількості клітинних мембран	
	<u>Печінка</u> <u>Гепатоцит</u>	<u>Підшлункова залоза</u> <u>Екзокринна клітина</u>
Плазматична мембрана	2	5
Мембрана гранулярного ЕПР	35	60
Мембрана гладенького ЕПР	16	1
Мембрана апарата Гольджі	7	10
Мітохондрії		
Зовнішня мембрана	7	4
Внутрішня мембрана	32	17
Ядро		
Внутрішня мембрана	0,2	0,7
Мембрана секреторних пухирців	не визначено	3
Мембрана лізосом	0,4	не визначено
Мембрана пероксисом	0,4	не визначено
Мембрана ендосом	0,4	не визначено

- Щоб з'ясувати пункт призначення того чи іншого білку всередині клітини, необхідно визначити тип його **сигнального пептиду**. Білки, які повинні потрапити до ЕПС, звичайно несуть N-кінцевий сигнальний пептид. Його центральна частина утворена 5-10 гідрофобними амінокислотними залишками. Більшість цих білків спрямовується з ЕПС до КГ. Багато білків, які призначені для мітохондрій, мають сигнальні пептиди, у яких позитивно заряджені амінокислотні залишки чергуються з гідрофобними. Серед білків, які спрямовують шлях до ядра, більшість має сигнальні пептиди, які утворені послідовністю позитивно заряджених амінокислотних залишків. Нарешті деяким білкам цитозолю притаманні сигнальні пептиди, з якими поєднується жирна кислота, яка спрямовує ці білки до мембран без проникнення у ЕПС.

Сигнальні пептиди

Органела	Сигнальний пептид
Ядро	5-6 амінокислотних залишків, що мають лужні властивості (пролін-пролін-лізін-лізін-лізін-аланін-лізін-валін)
Мітохондрія	<u>N-кінцевий</u> пептид з 12-18 амінокислот, що утворюють <u>амфіфільну</u> завитку (заряджені залишки на одному боці, тоді як неполярні - на другому)
<u>Пероксисоми</u>	<u>C-кінцевий</u> пептид, що має у своєму складі <u>серін-лізін-лейцин</u> .
ЕПС	<u>N-кінцевий</u> пептид складається з гідрофобних амінокислот

Шляхи транспорту білку

трансмембранний
транспорт

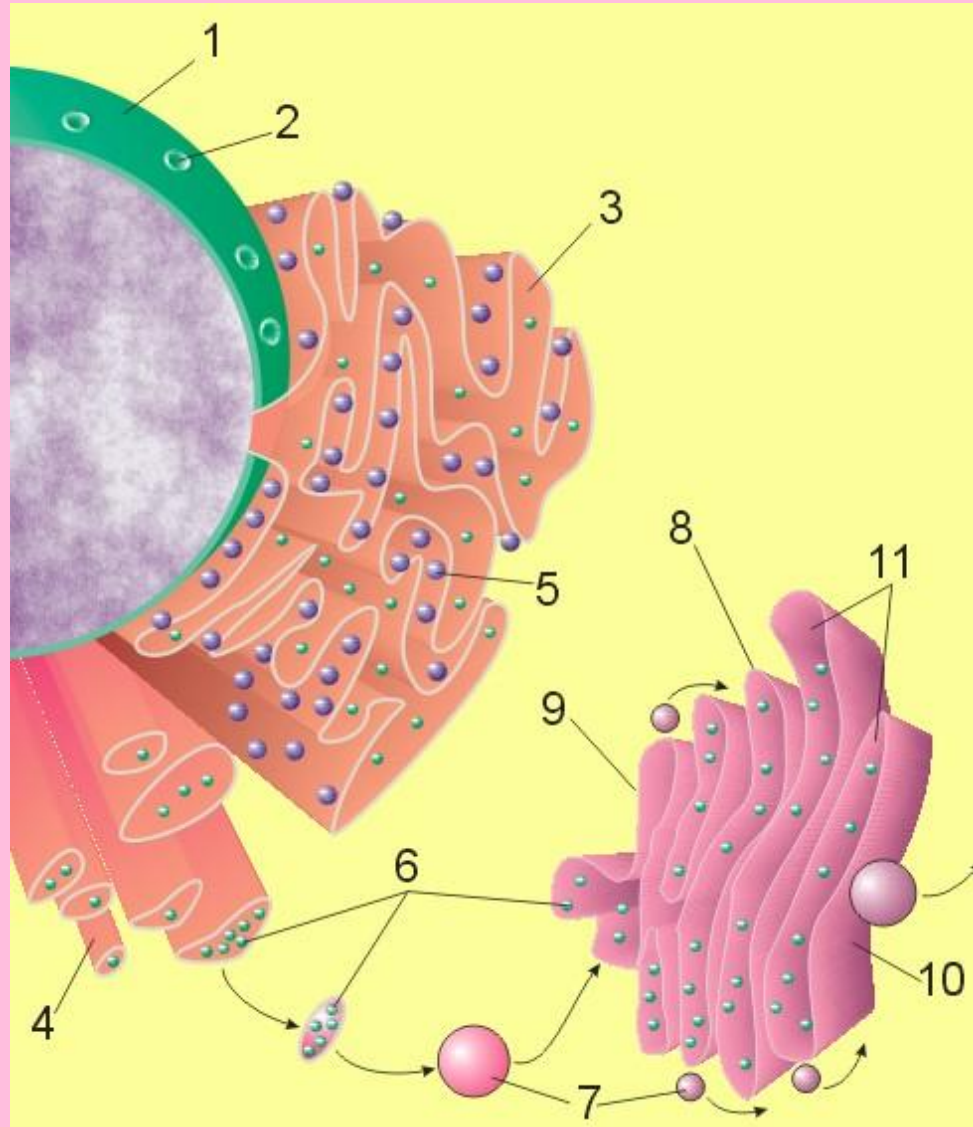
везикулярний
транспорт

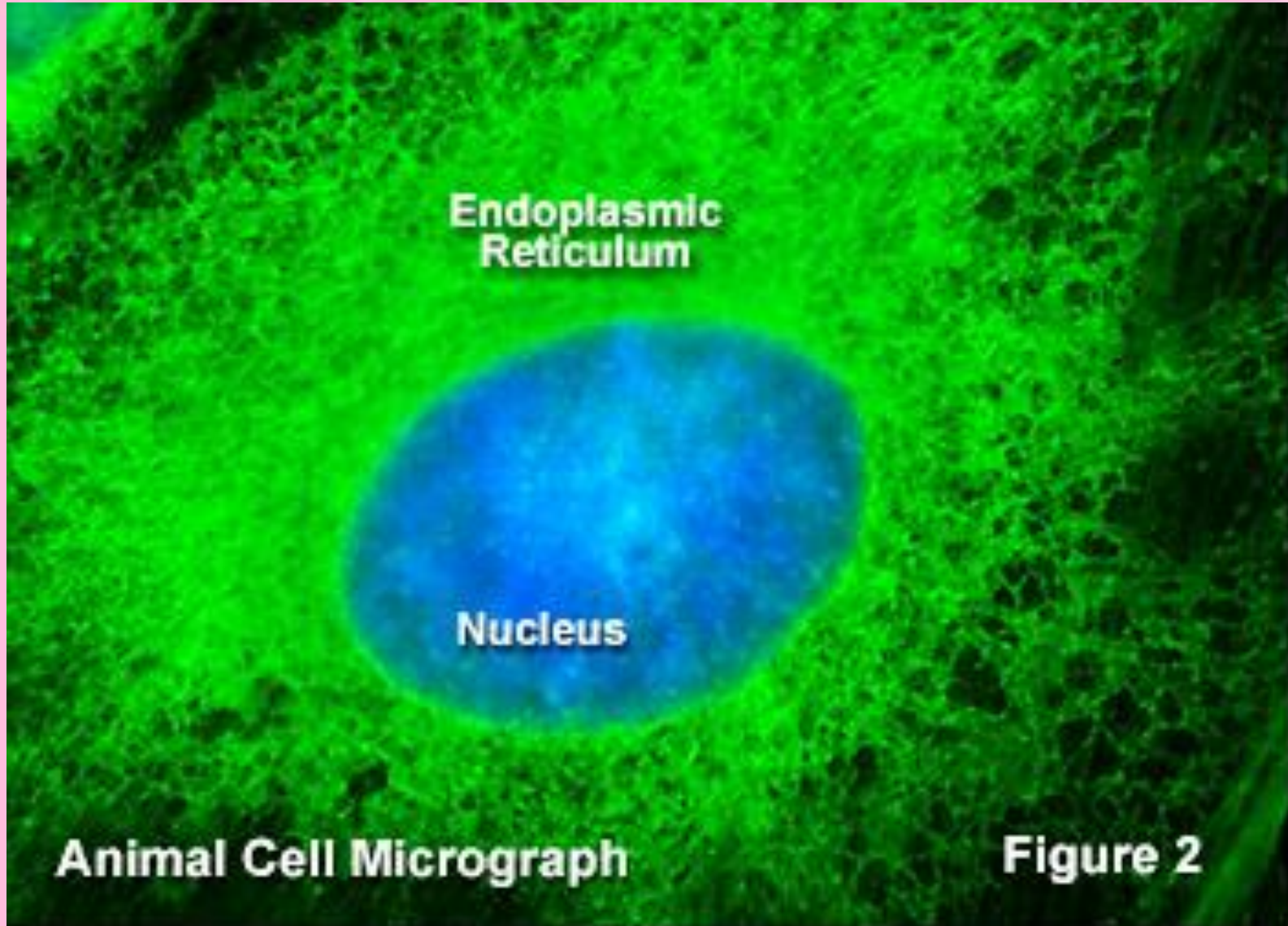
транспорт крізь
ЯПР

Вакуолярна система клітини

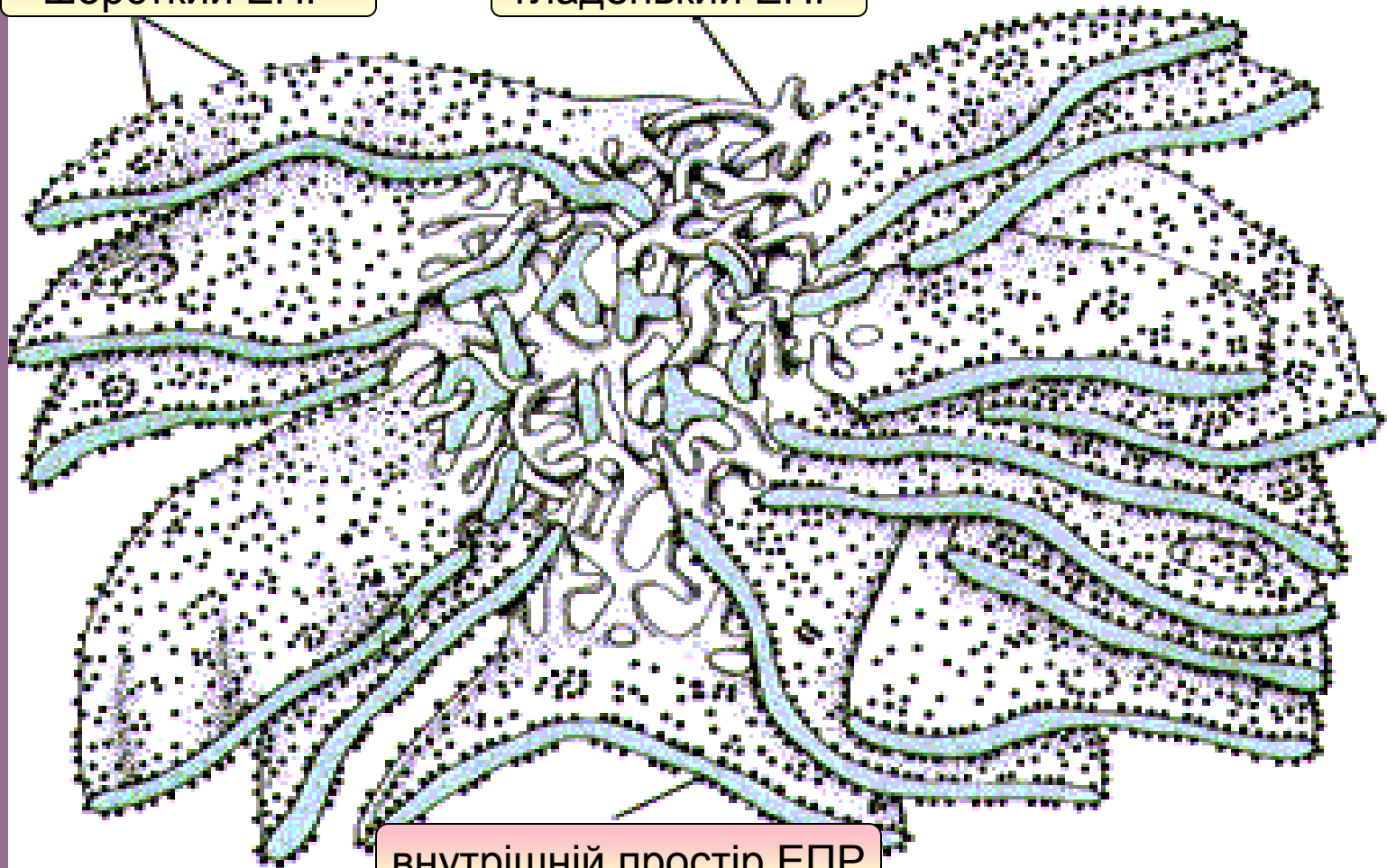
Ендоплазматична сітка

Будова ЕПР

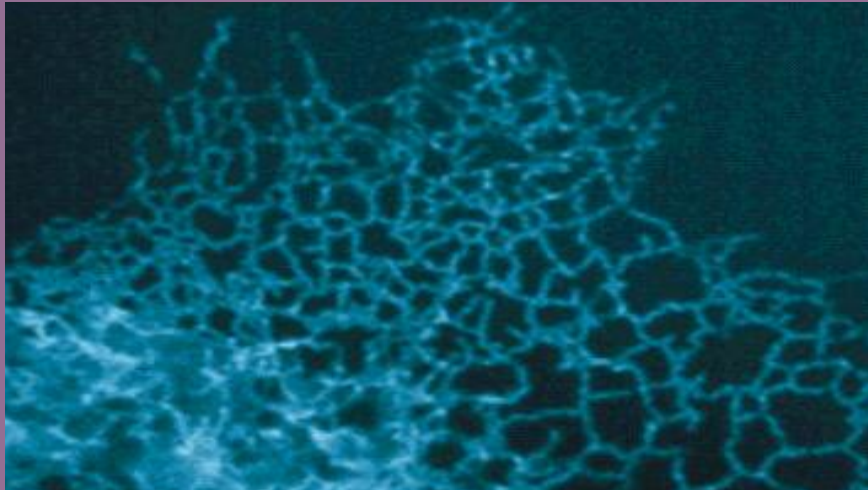
шорсткий ЕПР

гладенький ЕПР

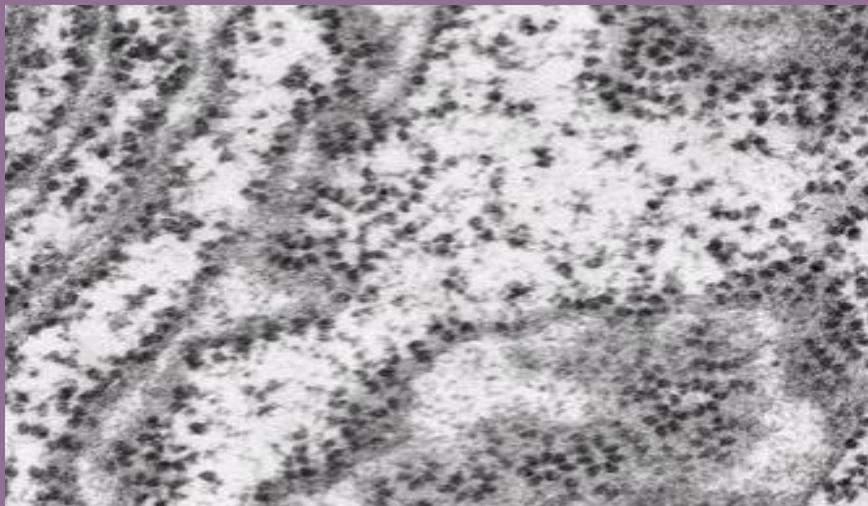

внутрішній простір ЕПР

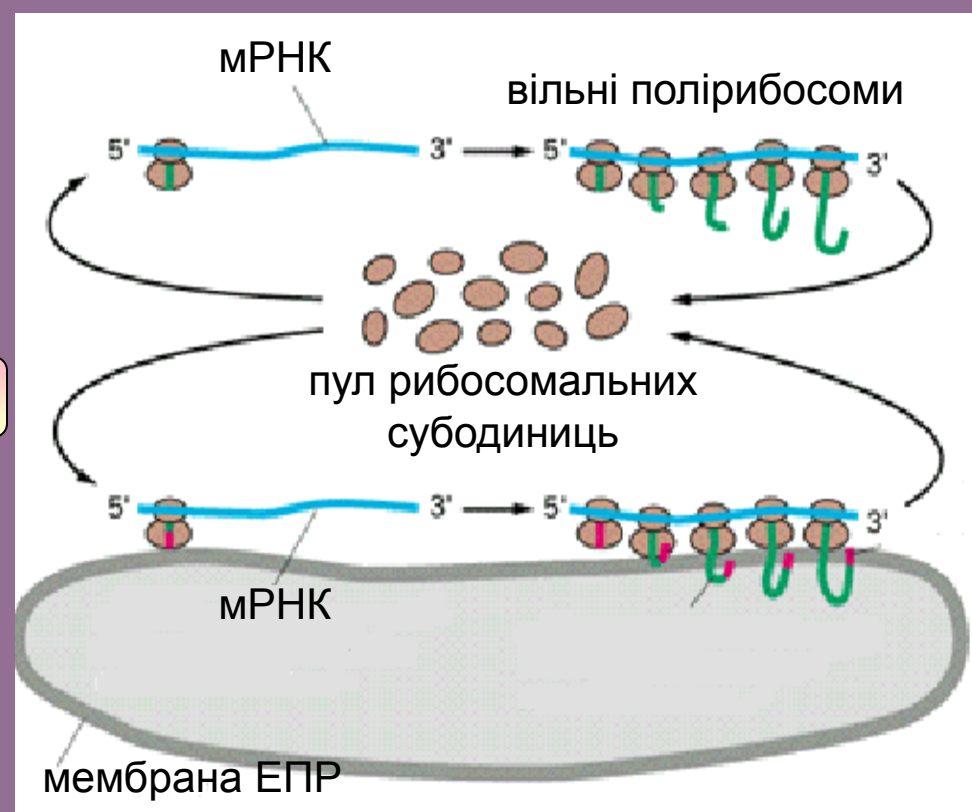
Будова ЕПР

Флуоресцентна мікрофотографія ЕПР

Електронна мікрофотографія ЕПР

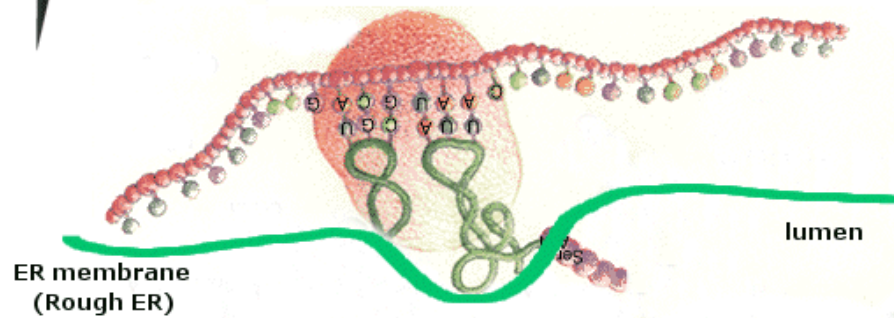
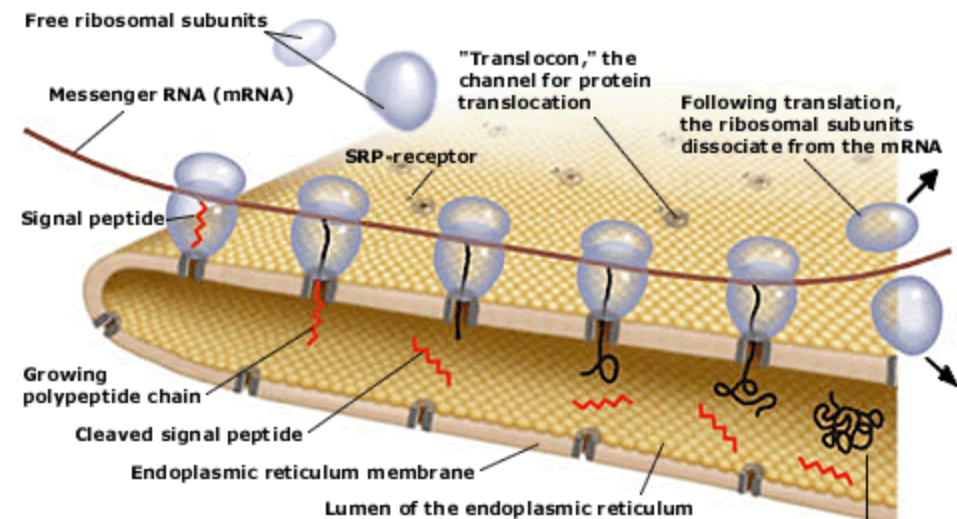
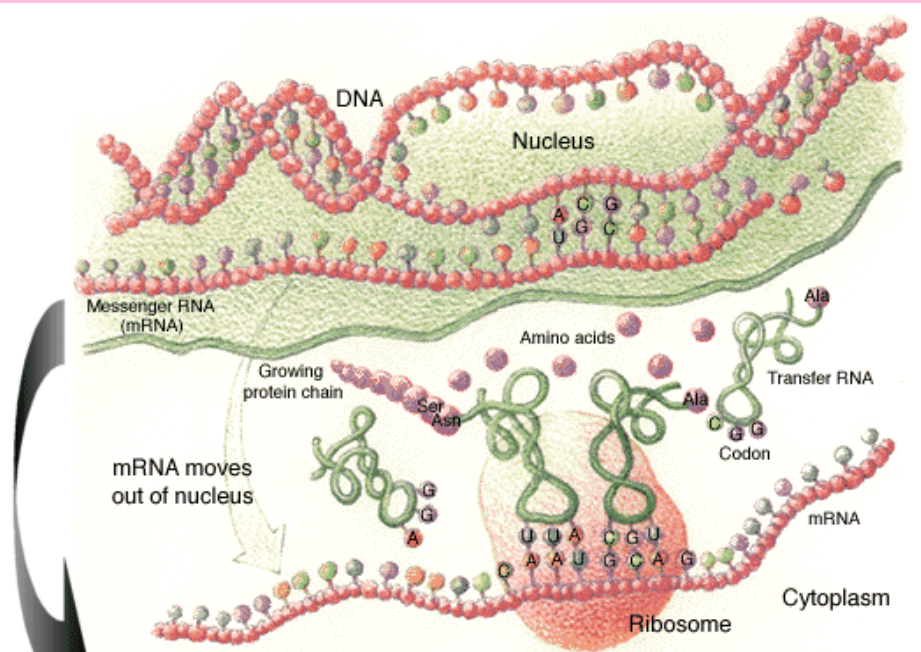

Рибосоми шорсткого ЕПР

Гранулярна ЕПС

1. **Забезпечує синтез білків, які призначені для секреції, для самого ЕПС, для КГ, лізосом і цитоплазматичної мембрани.**
2. **Бере участь у транспорті цих білків по каналах ЕПС.**
3. **Забезпечує модифікації білків. Наприклад, приєднання молекул вуглеводів з утворенням глікопротеїдів.**

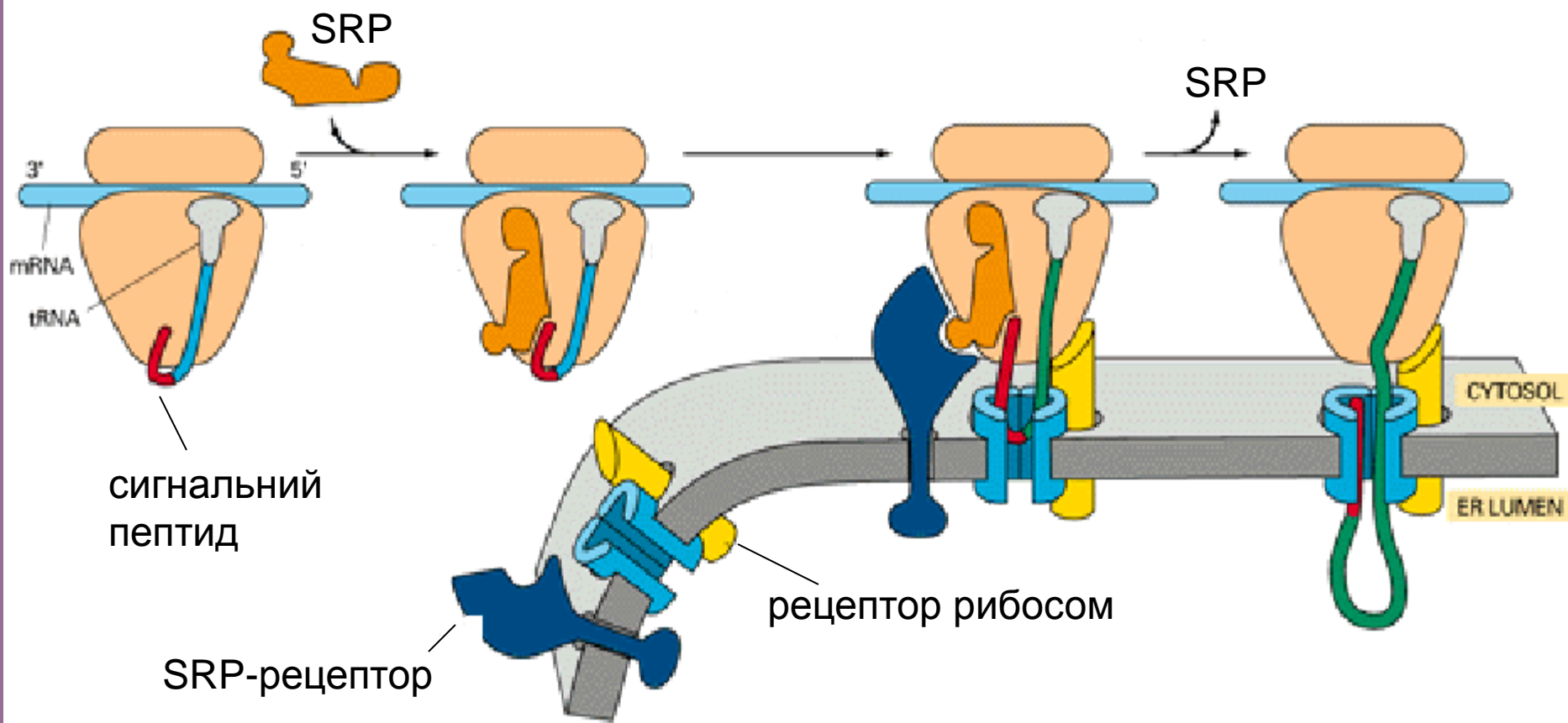
Синтез білка в цитозолі та на мембрані ЕПС

future membrane or secreted protein site of cotranslational glycosylation

After completed synthesis, the protein folds into a mature form and is secreted out of the cell.

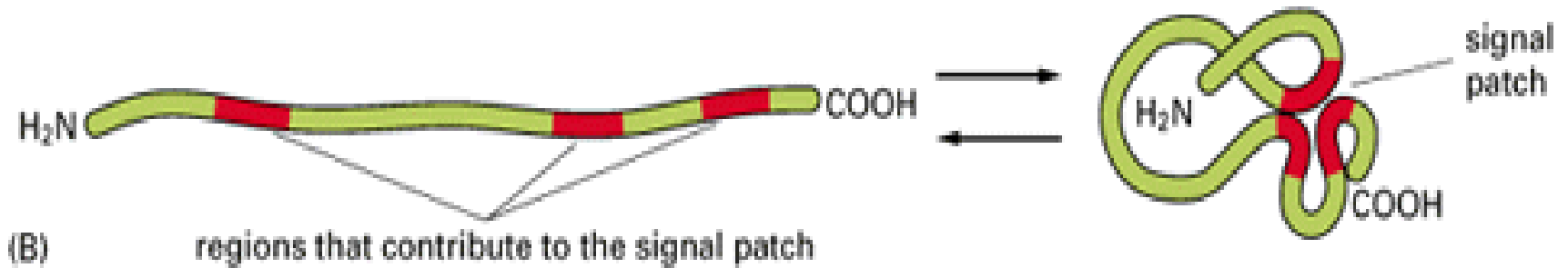
Прикріплення рибосом до ЕПР

Транспортні сигнали в білкових молекулах

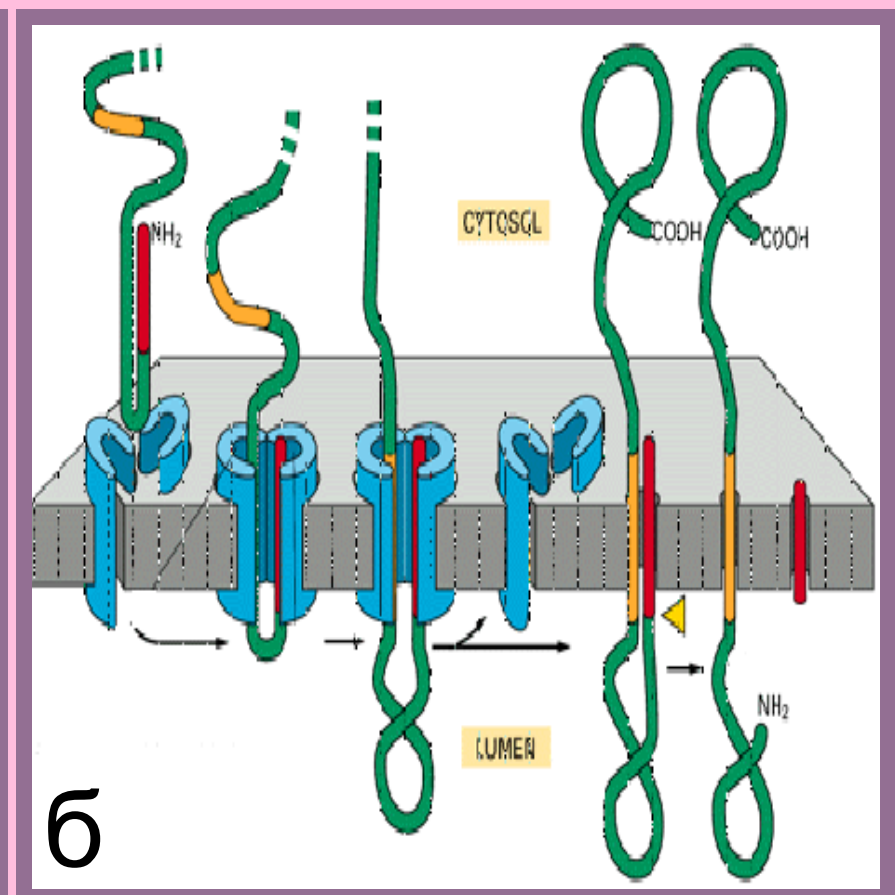
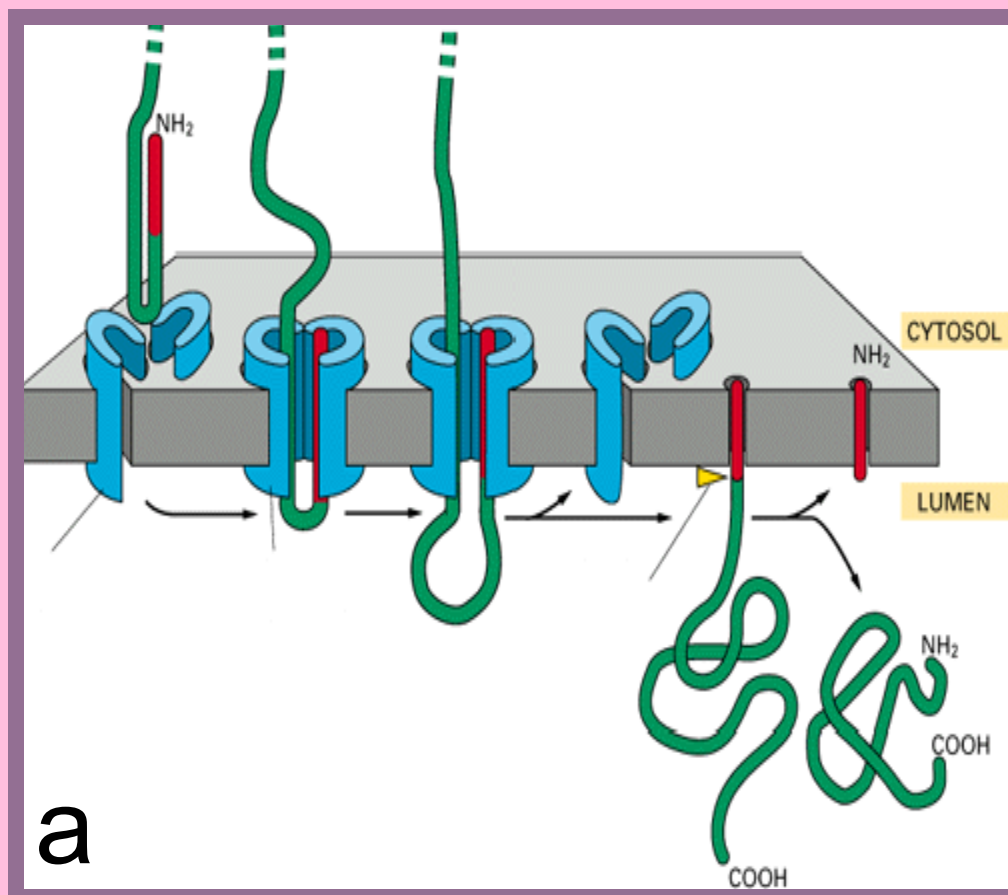
UNFOLDED PROTEIN

FOLDED PROTEIN

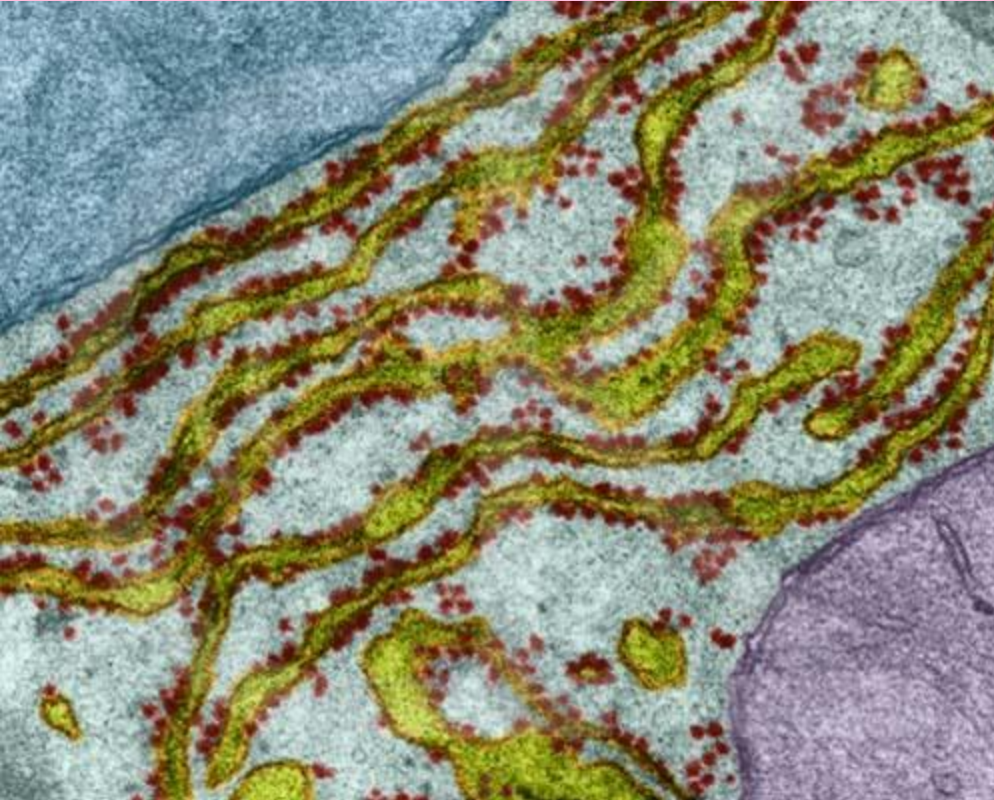

Перенесення білка крізь мембрану ендоплазматичної сітки

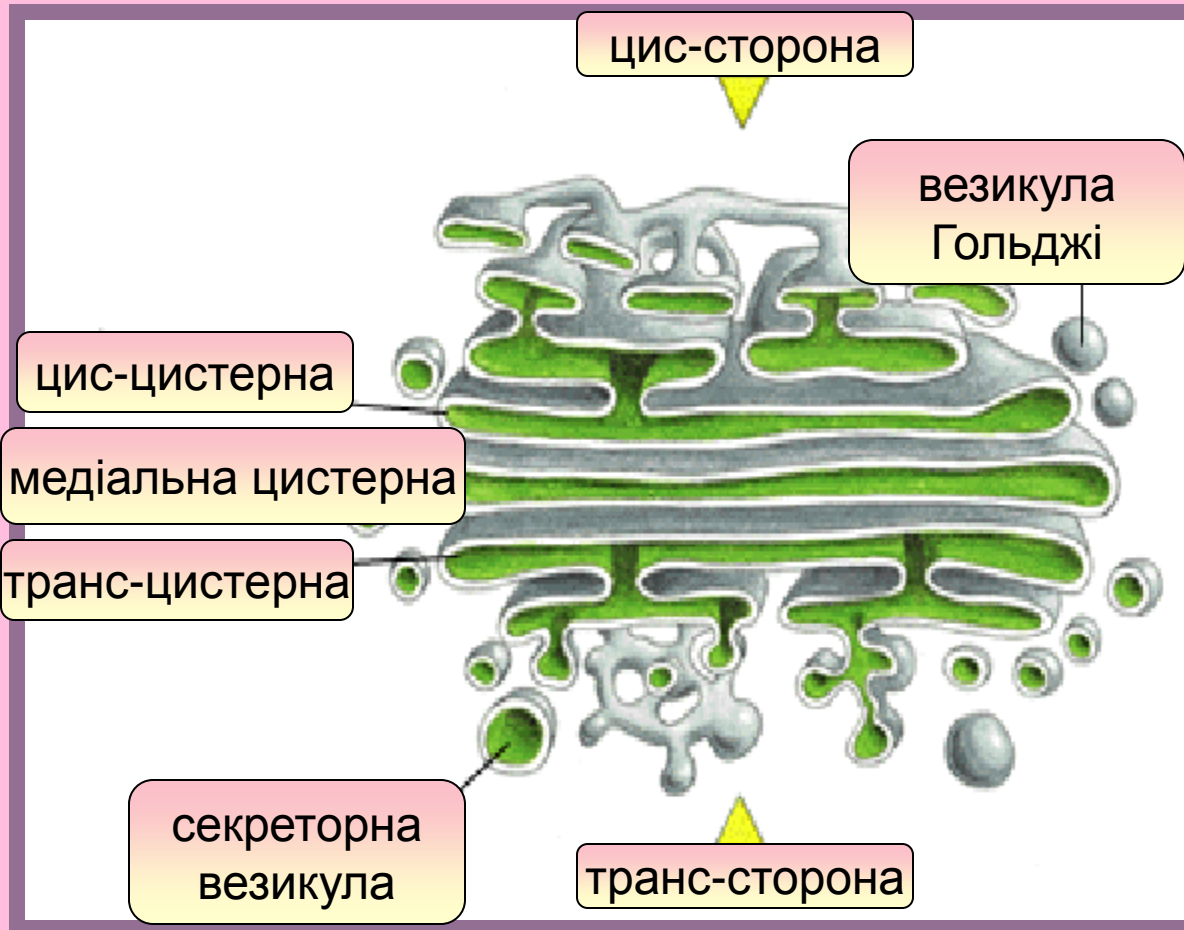

Шорстка і гладенька ЕПС

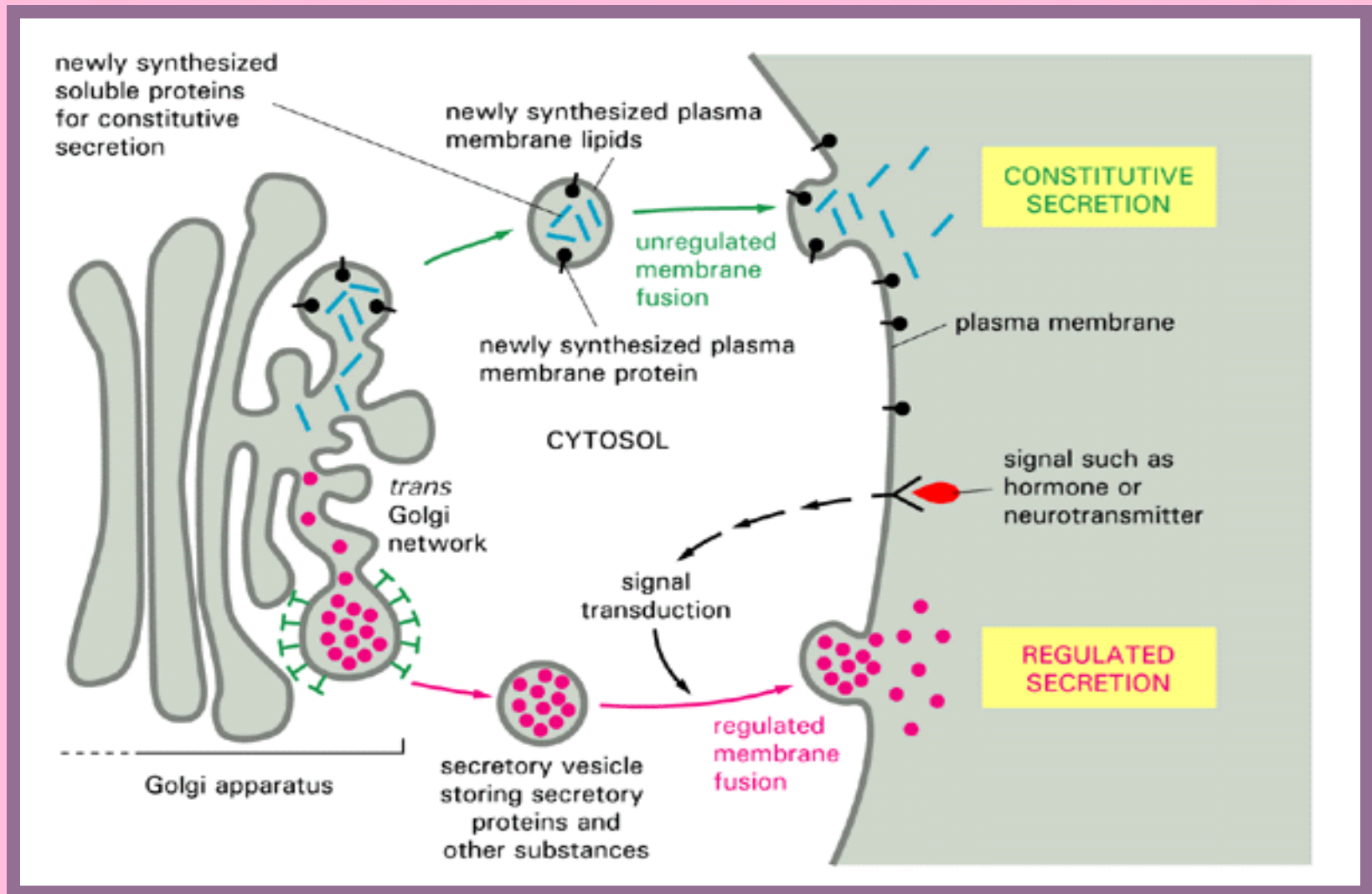

- Гладенька ЕПС забезпечує біосинтез ліпідів.
- В спеціалізованих м'язових клітинах може виконувати функції депо іонів кальцію.
- В клітинах печінки бере участь у процесах детоксикації; в клітинах деяких залоз бере участь у синтезі стероїдних гормонів.

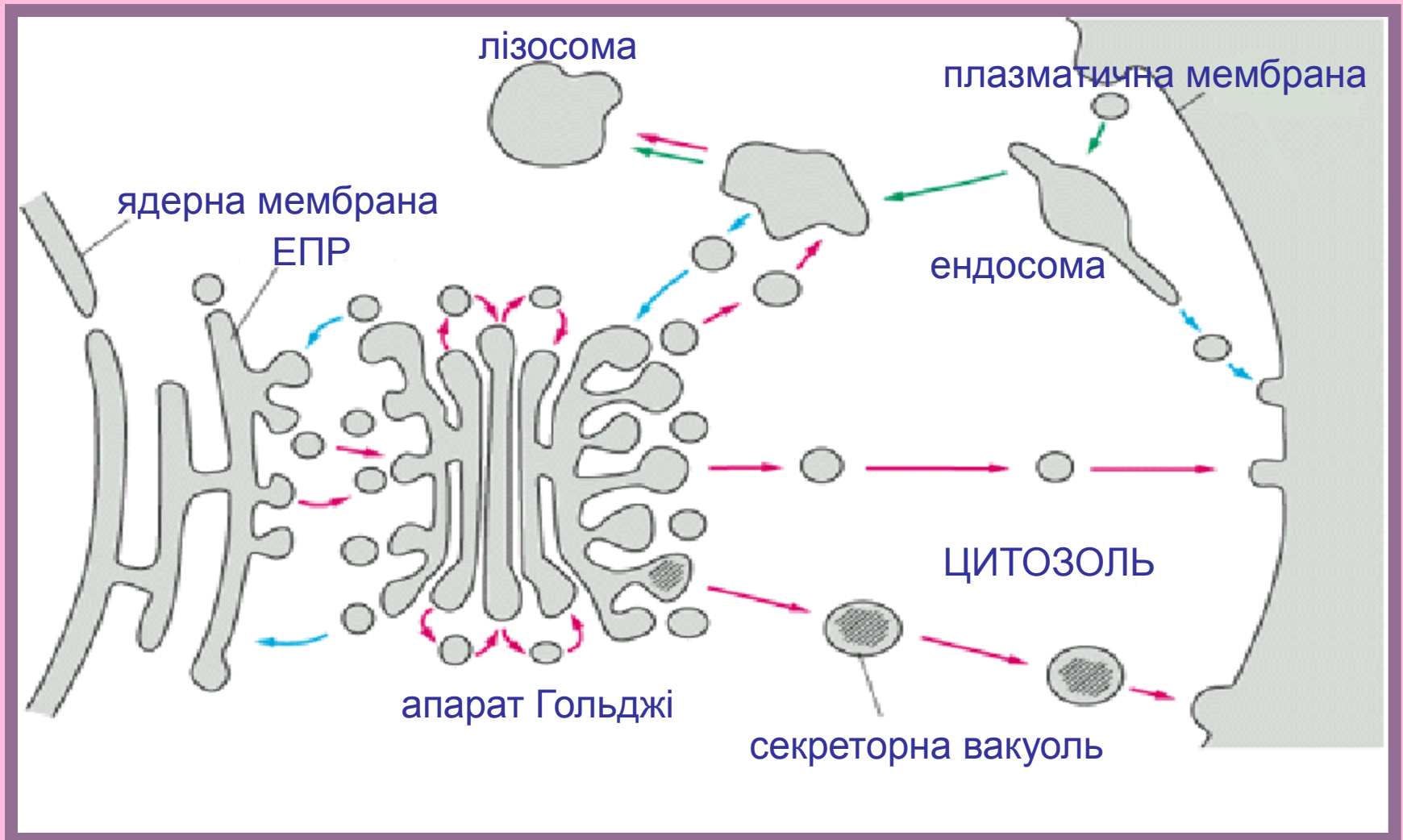
Будова апарату Гольджі

Комплекс Гольджі та секреція речовин

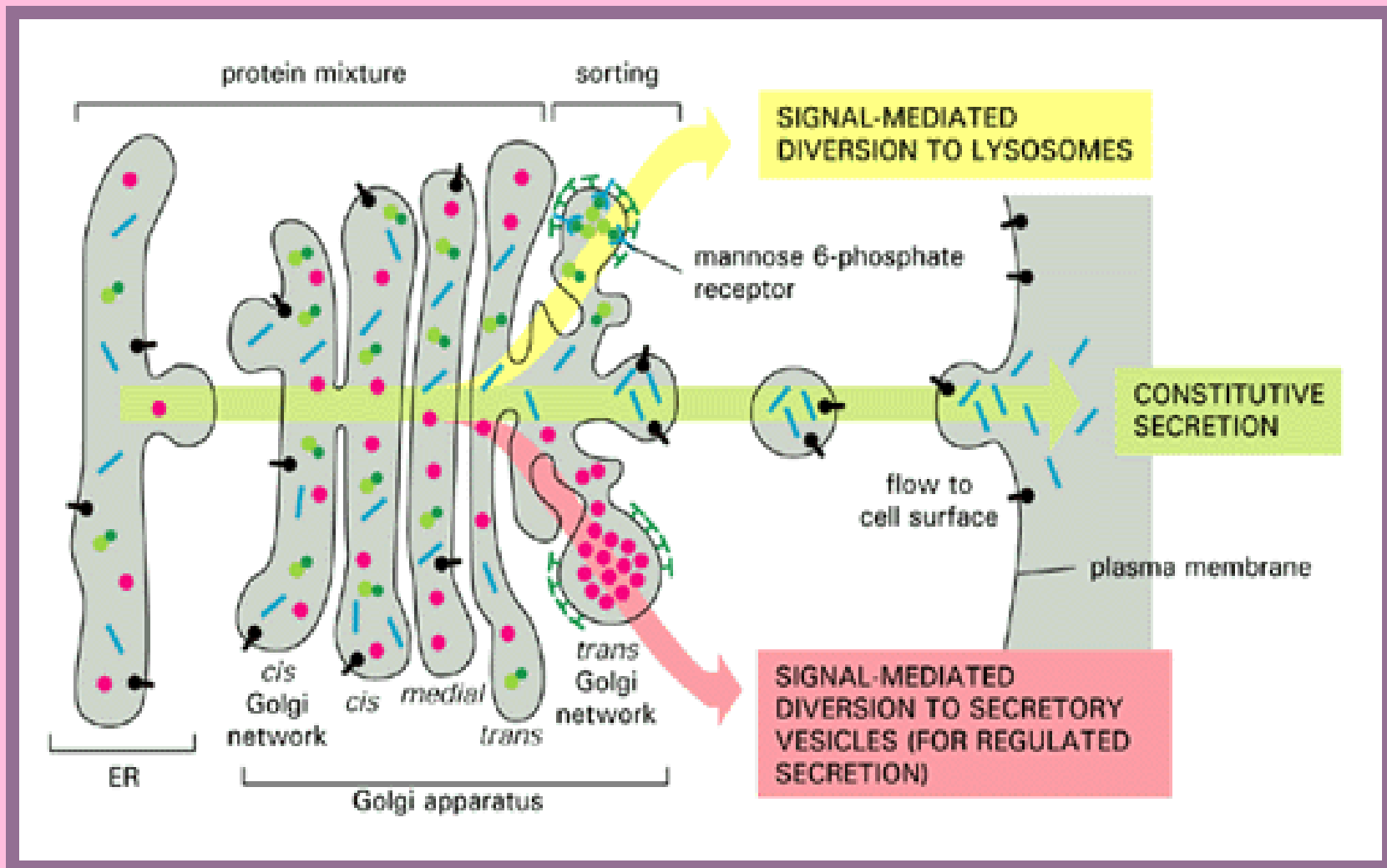
Зв'язок між ЕПС та апаратом Гольджі

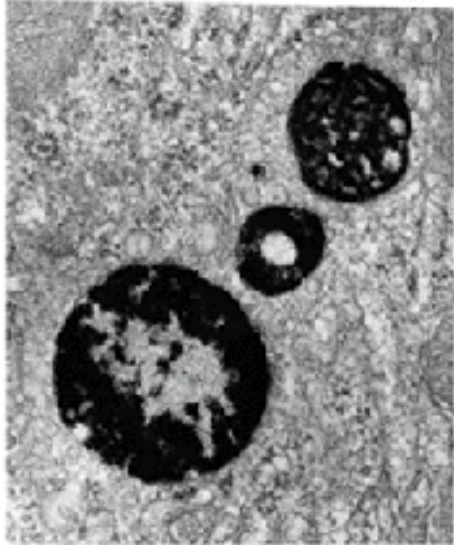
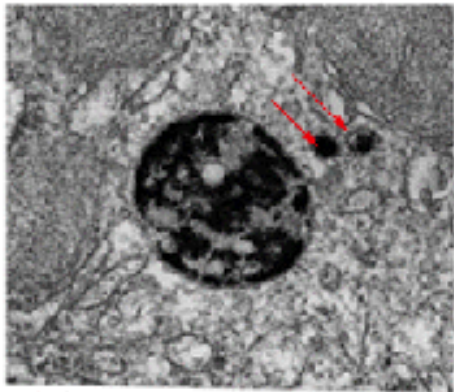
Біохімічні процеси в КГ

- 1. Глікозилювання білків і ліпідів**
- 2. Глікозилювання та збирання протеогліканів**
- 3. Додавання маннозо-6-фосфату**
- 4. Сортування біомолекул для транспорту**

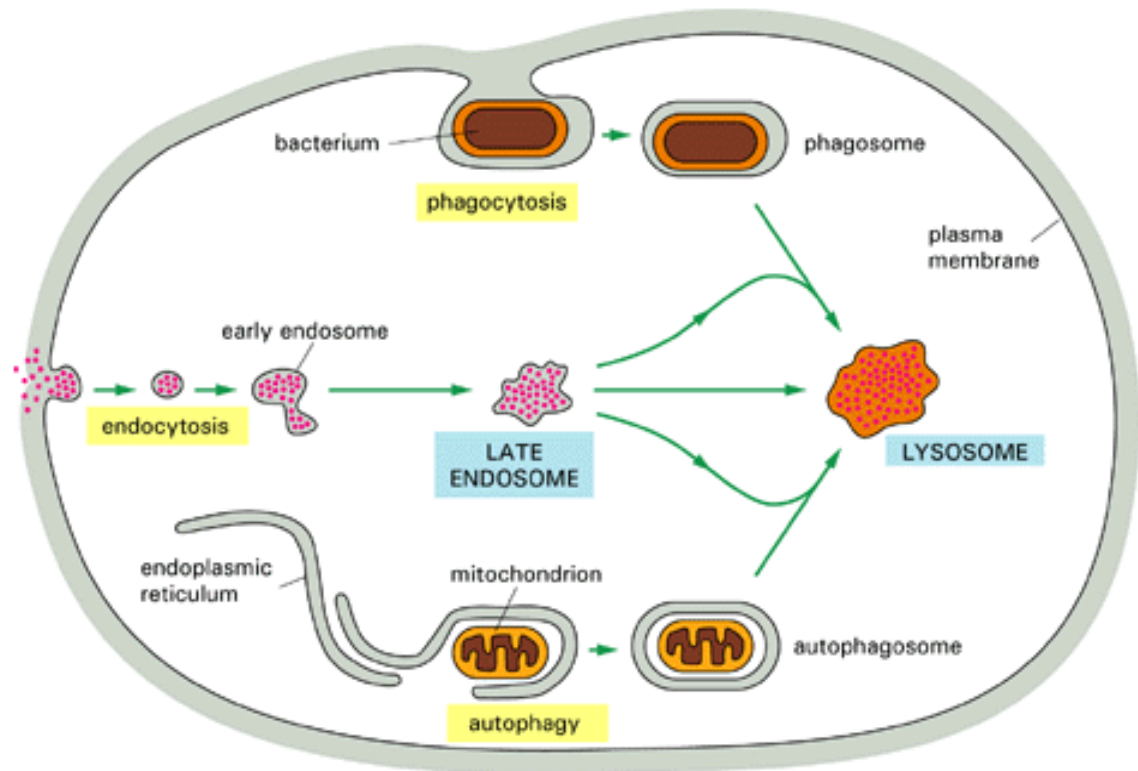
Шлях лізосомальних гідролаз від ЕПС до лізосоми

Ліzosоми

200 nm

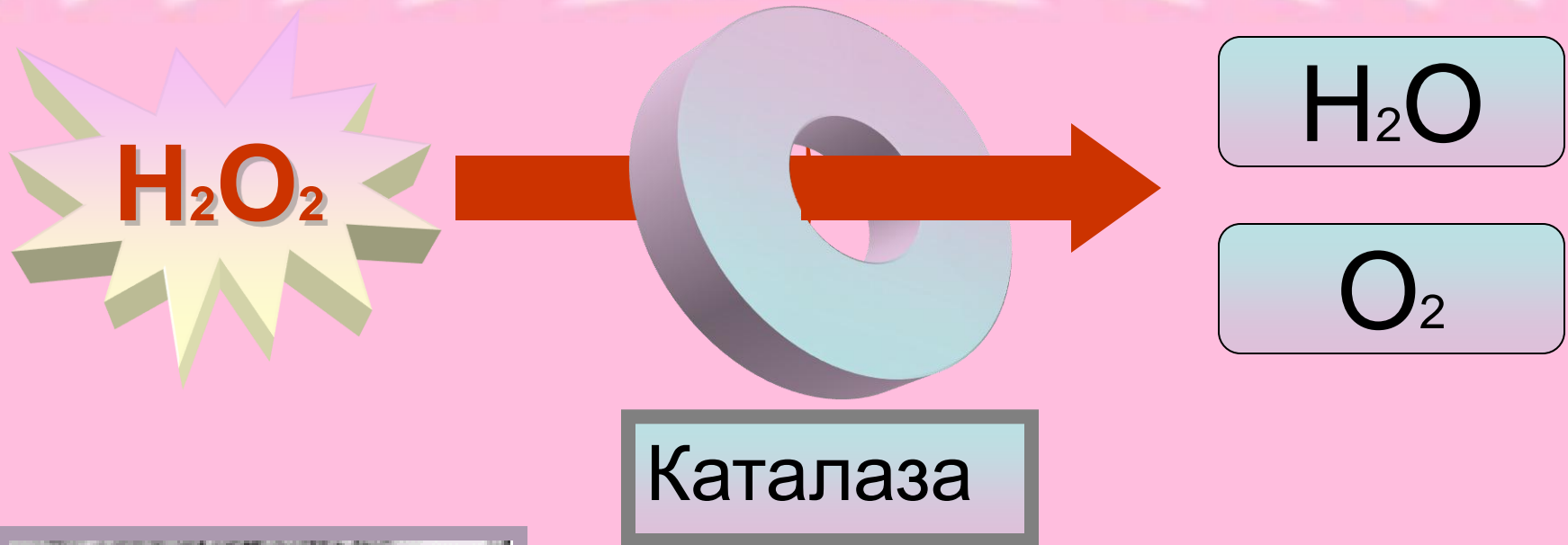

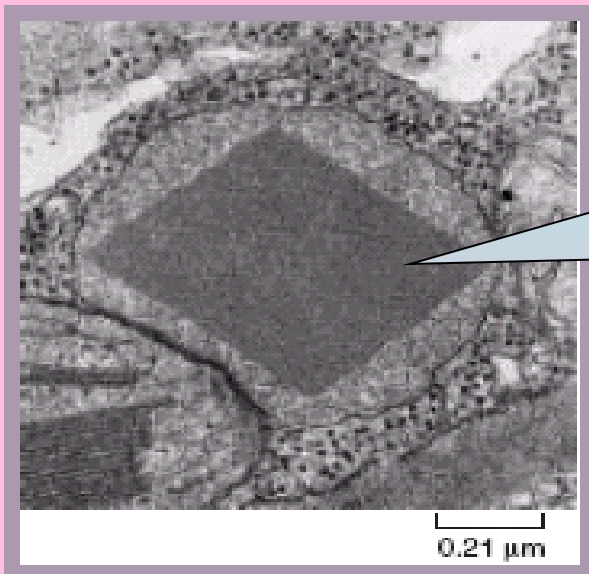
Функції лізосом

- Лізосоми спеціалізуються на внутрішньоклітинному розщепленні речовин.
- Містять унікальні *мембранні білки* і велику кількість різних гідролітичних ферментів.
- Кисла реакція рН в лізосомах підтримується за рахунок АТФ-залежної протонної помпи.

Пероксисоми

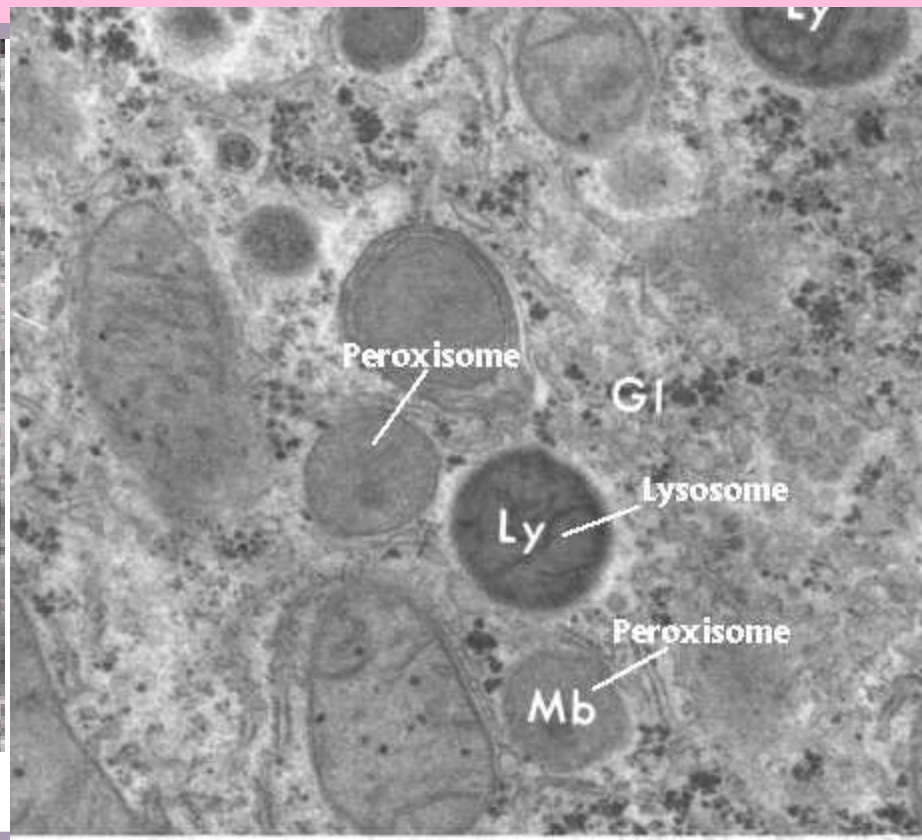
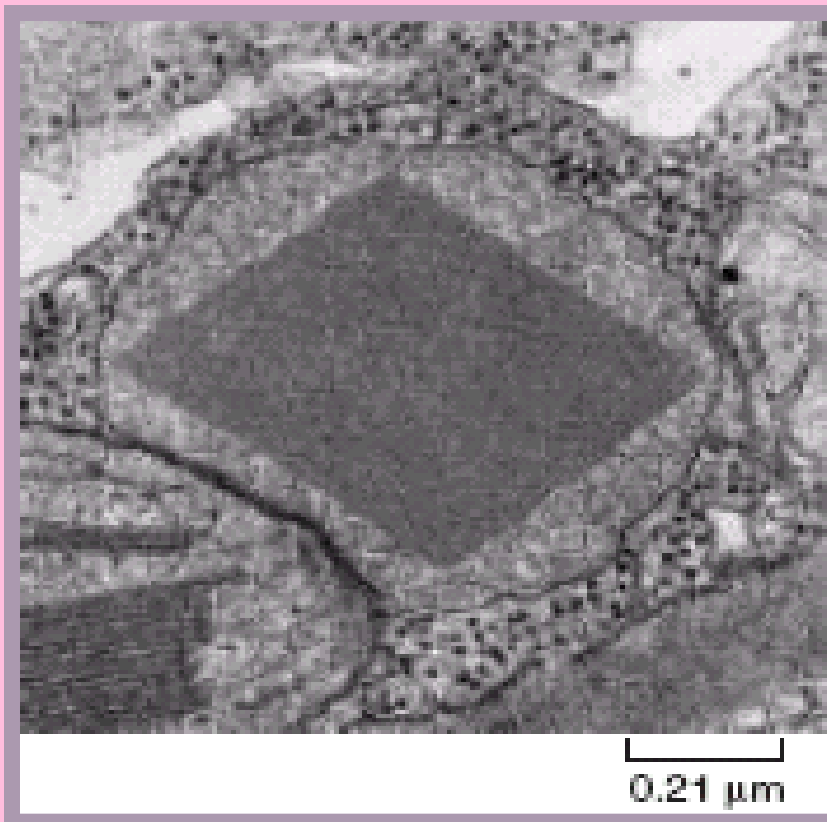
Каталаза

Електронна мікрофотографія
пероксисоми

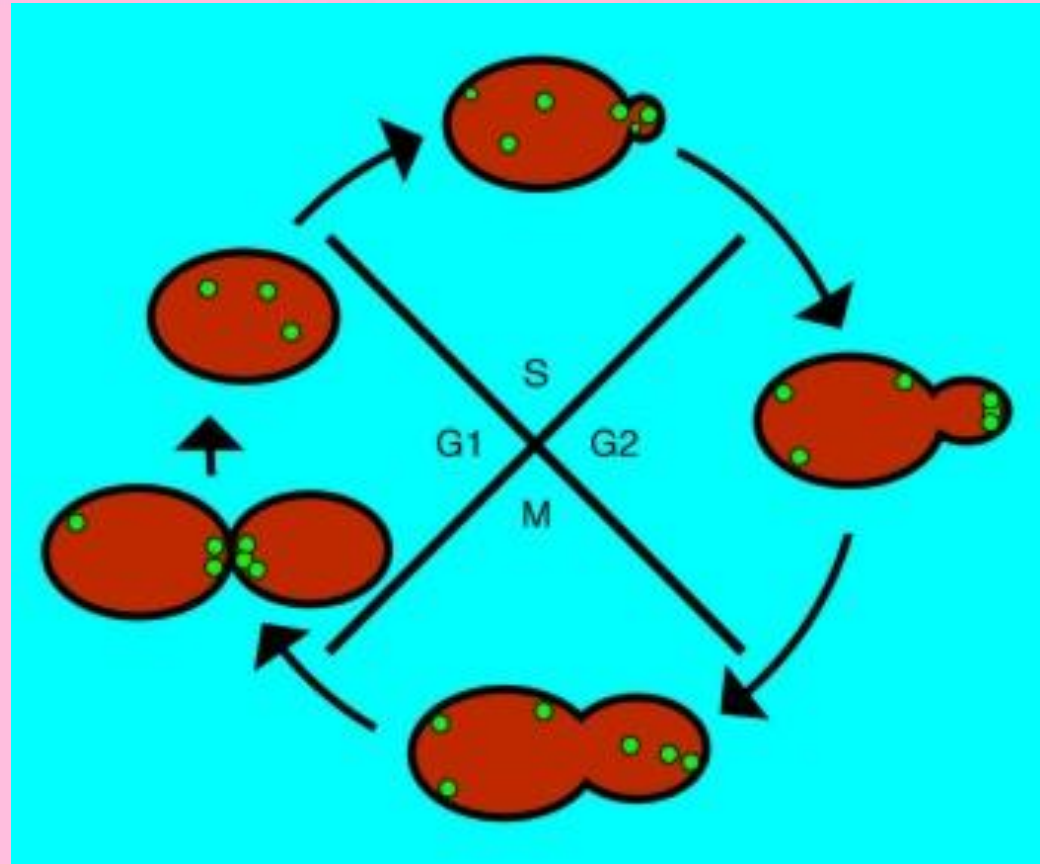
Ромбоподібне утворення в центрі органели – сукупність літичних та антиоксидантних ферментів

Пероксисоми

Пероксисоми

- Це органели, для яких характерне самовідтворення. Однак вони не містять ДНК і рибосом

Функції пероксисом

- Пероксисоми містять: оксидазу Д-амінокислот, уратоксидазу та каталазу
- Пероксисоми використовують в реакціях окиснення молекулярний кисень та перекис водню.
- Надлишок перекису водню руйнується каталазою.
- В рослинних клітинах можуть брати участь у фотодиханні, перетворенні ліпідів на вуглеводи